

Kommilan kisat

Silloin kokoontuivat Kivimäen pylväälle kaikki: Piipi ja Poopi, Sitro ja Venkka, Lahu ja Allu, Schauppi ja Makka, Matias, Moku ja Huttunen, Pihvi ja Hiiri, Kepa ja Tuula, Nikkilän Anssi ja Oksalan Kimmo, Hanski ja Hannes, Veli ja Pekka, Japi, Arska ja Ökkinen ja kaikkein pienin, se Hinttu.

Silloin päätettiin panna karkkirahat yhteen ja ostettiin hyppytelinetarpeet. Poopin isä oli talotehtaalla töissä, sieltä saatiin telineisiin rima. Kommilla mentiin järven yli Lapinmäelle seipäitä hakemaan. Siellä isoimmat polttivat salaa tupakkaa.

Huttusen polkuautosta sattui irtoamaan pyörä, siinä oli kiekko. Swensin haravasta tipahti varsi, siitä vuolttiin keihäs. Kuulia oli kivikko täynnä. Markkanen tilasi polttopuita, sirkkelinpurut kärrättiin hypypaikalle pehmikkeiksi, rannalta löytyi pituushyppypaikalle hiekka. Pylväsväli oli pikamatka, pikkukortteli ratakiertos, isokortteli maraton. Kun kaikki oli valmista, kiinnitettiin Kivimäen pylvääseen mainos: HUOMENNA KOMMILAN KISAT!

Varkaudessa, entisellä Kommilan pellolla pidettiin 1960-luvulla olympialaisia, joiden toimeenpanijoina olivat alueen pojat. Olympialaiset eivät juuri jättäneet jälkeensä dokumentaatiota. Lehdissä kisoista ei kirjoitettu, ja kuviakin on niukasti. Monet nykyiset ja jo kotiseutunsa jättäneet entiset kommilalaiset intoutuivat kuitenkin pienistä vihjeistä muistelevaan kisojaan.² Samalla mieleen nousivat muutkin tuon ajan tapahtumat ja toimeilaisuuden muodot. Monia nauratti edelleen vakoilevan intiaanin Arskan Arskan tipahtaminen karvalampeen.

Kommilan kisojen muisteleva on tutkimuksellekin perusteltu tehtävä. Rafael Helanko on osoittanut, kuinka turkulaiset poikasakit organisoivat aikanaan omaa aikuisista riippumattonta kulttuuriaan.³ Vesa Puuronen on puolestaan selvittänyt,

kuinka vapaamuotoiset ja omatoimiset nuorisokulttuurin riennot eroavat ry-tyyppisestä aherruksesta.⁴ Muisteluteosten kirjoittajat ovat viestineet, kuinka urheilu etenkin aiempina vuosikymmeninä täytti nuorten vapaa-ajan. Viime vuosisadan puolivälin Lahdessa uskottiin urheiluun:

Urheilu oli 50-luvulla poikia yhdistävä tekijä. Lähes joka pihassa oli, jos ei aina seiväshyppy- niin ainakin korkeushyppytelineet. Korkeudessa hyppytyyli oli saksausta ja joillakuilla rohkeammilla jopa kierähdystä. Metrín ylitys korkeushypyssä oli hyvä saavutus ja kahdesta metristä pääsy amatököisellä seipäällä merkittävä suoritus, jolla varmasti pääsi palkintosijoille. Yleensä aina nimittäin kilpailtiin ja joskus jaettiin pieniä palkintojakin.

Omia urheilukenttiä raivattiin metsän reunoihin, ja Etelätien ja Jokitien välisen tienpätkän tapaiset paikat olivat sopivia jalkapallon tai vielä yleisemmin pesäpallon peluuseen. Perspalloakin vielä joskus pelattiin, vaikka se yleensä oli pienempien harrastus. Tiet soveltuivat hyvin pelikentiksi, sillä autoja kulki vielä harvakseltaan – jopa niin, että 50-luvun alkupuolella poikien yhtenä harrastuksena oli kerätä ohiajajien autojen rekisterinumeroita vihkoihinsa.⁵

Myös liikuntatutkimuksessa on otettu ensiaskeleita ”näkyttö-mäksi jääneeseen” lasten ja nuorten urheilukulttuuriin. Esimerkiksi olympiavuonna 1952 Joensuun Sihtalan asuinalueen pojat perustivat omaksi urheiluseurakseen Vasaman. Pidettyyn pöytäkirjaan seuran sihteeri laati selostuksen kaupungin poikia vastaan käydystä jääpallo-ottelusta:

”Puoliajan jälkeen peliä tuntui aluksi hallitsevan kaupunki, mutta melkein kaikki laukaukset, joita ei Tirronen ampunut, menivät ohi. Poikiemme peli oli melko epävarmaa. Varsinkin maalilaukaukset olivat heikkoja. Sijoittuminen ja yhteispeli oli jonkun verran parempaa kuin kaupunkilaisilla. Puolustus horjui meillä melko pahasti. Luistelutaito oli jokseenkin heikkoa puolin ja toisin. Kaupunkia heikensi paljon se, kun vähän ennen puoliaikaa loukkaantui eräs pelaaja heiltä puolustuksesta. Lopputulokseksi jäi 7–6, joten peliä pelattiin vaihtelevalla onnella. Mutta luulenpa, että voittomme olisi ollut hyvin hämävää, jos kaupunki olisi saanut pelata loppuun asti täydellä joukkueella.”⁶

Aivan ainutlaatuista Kommilan poikien urheilun organisointi Varkaudessa ei tietenkään ollut. Myös muilla asuinalueilla järjestettiin vastaavia koitoksia. Olipa urheilua tehty aivan itse jo paljon aikaisemmin. Varkauden museon perinnepiirin aineistosta selviää, että Taulumäen pojat olivat liikkeellä jo 1920-luvun alkupuolella. Urheilukentän moukari kaivettiin esiin vaikka illan pimeydessä.⁷ 1930-luvun Varkaudessa Joutenlahden pojat perustivat seurakseen Ponnistuksen⁸.

Kommilan rakentuminen

Kommilan kisojen näyttämönä oli asuntoalue, jota alettiin rakentaa 1940-luvun lopulla. Aiemmin maa oli tarjonnut antimiaan A. Ahlström -yhtiön maatilana. Heinää alueelta korjattiin vielä 1950-luvun alkupuolella. Muutamat tilan viinimarjapensaista jatkavat eloaan villiintyneinä Komminselän rantametsikössä vieläkin. Teollisuusyhtiön hallinnasta kertoo myös rantakoivikko, jota on "viljelty" ennätysmäisen nopean puunkasvun takaavana "puupeltona".⁹

Kommilan muuttaminen asuinalueeksi oli osa Varkauden kasvua. Väkimäärän lisääntyessä paikkakunnalla kaavoitettiin uusia alueita asujien käyttöön. Kommilan sijaintia pidettiin erinomaisena. Matkat keskustassa sijaitseviin yhtiön ja kunnan työpaikkoihin olivat lyhyet. Aluetta pidettiin myös viihtyisänä, sijaitsihan se järven välittömässä läheisyydessä. Veneilyn, kalastamisen ja uimisen mahdollisuuksia kommilalaiset ovat osanneet käyttää kautta aikojen.

A. Ahlström -osakeyhtiöllä oli omat tavoitteensa Kommilan rakentamisen suhteen. Yhtiö tarjosi työntekijöilleen tontteja edullisesti, sillä sotien jälkeen koulutetuista työntekijöistä oli suorastaan pula. Omakoti-ideologiaan kuului, että uudet työntekijät saatiin

(Kuva Hannu Itkosen kokoelma)

Hannu Itkonen
Kommilan kisat

sidottua taloonsa ja tätä kautta jäämään paikkakunnalle sekä samalla yhtiön palvelukseen. Omakotitalojen rakentaminen sotien jälkeisinä vuosikymmeninä edellytti säännöllisiä tuloja. Niinpä Kommilasta muodostuikin leimallisesti nousevan keski-
luokan asuinalue.¹⁰

Omakotitaloja nousi ripeään tahtiin, ja kymmenessä vuodessa oli valtaosa tonteista rakennettu. Syystä tai toisesta talojen väliin jäi jokunen tyhjä tontti. Välittömässä läheisyydessä sijaitsivat jo 1900-luvun alussa rakennetut työläiskorttelit jyhkeine puutaloineen ja pihapiireineen.

Monet Kommilaan asettautuneista olivat olleet vuosikaupalla sotatantereilla. Perheiden perustamisen ja kodin rakentamisen myötä alueen lapsiluku lisääntyi nopeasti. 1940-luvun ja 1950-luvun aikana miltei jokaiseen taloon ilmestyi uusia tulokkaita. Varsin pian lapset ja nuoret toiminnallistivat lähiympäristöään monin tavoin.

Tekemisen kirjoja

Kommilan kisoissa kilpailtiin yleisurheilussa. Toki muutakin ennäätettiin tehdä. Lukuisissa eri urheilulajeissa mitattiin paremmuutta. Talvella lähtivät ladut useasta kohdasta Komminselälle ja siitä edelleen kohti seurakuntakotia, Lapinmäkeä, Salmelaa ja Timonsaloa. Talvisin ainakin kaksi sukupolvea aurasi kenttää Komminselän jäällä. Esimerkkiä oli saatu, sillä ennen sotavuosia kautta aikain maamme menestynein jääpallojoukkue pelasi mestaruussarjaottelunsa saman järven jäällä. Pelattiinpa yksi peli avantoja väistellen, sillä pilkkimiehet olivat ehtineet ensimmäisenä auratulle areenalle.¹¹ Komminselän suurin liikuntatapahtuma oli kuitenkin tehtaan hiihdot, jotka lykittiin vuosina 1934 ja 1935 järvellä ja lähimaastoissa. Kumpanakin vuonna osanottajia oli yli 2000.¹²

Kesälajeista suosituin oli pesäpallo. Kommilassa peliä pelattiin tavallisimmin Miilukujalla, alueen leveimmällä kadulla. Leveskiksi pesäpalloareena olikin nimetty. Leveskillä pelaaminen oli senkin vuoksi houkuttelevaa, että kenttä mahdollisti läpilyönnit. Kakkospuolella oli pienoiskoossa samantapainen monttu kuin Kämärin oikealla pesäpallokentällä. Keväisin pallon hakija ei selvinnyt kenkiään kastelematta. Takakentän läpilyönti puolestaan meni väistämättä mäkeen, jolloin pallo saattoi vieriä aina

(*Kuva Hannu
Itkosen kokoelmasta*)

järven rannalle saakka. Tarvittaessa lyöjä olisi ehtinyt kiertää useita kunnareita. Jalkapalloakin pelattiin, mutta pesäpallo oli joukkuepelien ykkönen.

Kilpaileminen oli noihin aikoihin verissä. Yleisurheilun lisäksi paremmuutta koeteltiin säännöllisesti muissakin lajeissa. Kilpailu saattoi käynnistyä mitä kummallisimmin. Vedonlyönti tai väittely paremmuudesta saattoi johtaa esimerkiksi 20 kilometrin pyöräkisaan. Yksi tällainen kamppailu ratkaistiin pitkällisen polkemisen jälkeen loppusuoran kirissä. Poikien välille syntyi myös pysyviä kilpailuasetelmia. Huttusen Karin ja Herveen Jorman hiihtoretket päättyivät poikkeuksetta armottomaan latutaistoon. Kilpailutilanteita myös hakemalla haettiin. Sopiva hyppyrimäki voitiin rakentaa kilometrien päähän "uuninpankalle", jossa parhaimmat katkoivat talven aikana useat sukset. Vahinko hoitui kuntoon peltipaikalla. Komminselän uimarannat ja uimalaitos tiesivät sitä, että aurinkoisina päivinä uimapuuhissa saatettiin olla tuntitolkulla. Kesän aikana selvitettiin myös uimareiden kunninkuus.

Vanhempien mielestä varsinaisen kilpailemisen lisäksi oli olemassa kahdenlaista "urheilua". Omenavarkaissa käyminen oli jokasyksyinen huvi, joka naamioitiin lamppuvinkin kaapuun. Toisena urheiluna ja alkutalven jäiden suomana ilona käytiin rusnilla. Rohkeimmat eivät mulauttaneet ainoastaan saapastaan,

Hannu Itkonen
Kommilan kisat

vaan kastelivat koko vaatekertansa. Kommilalaispojat taisivat hyvin myös pirunviulun soittamisen.

Kommilan nuorisokulttuuri ei rajoittunut vain ruumiillisiin ponnistuksiin. Myös kulttuuria harrastettiin. Omat tivoli- ja teatteriesitykset kuuluivat erityisesti kesän ohjelmistoon. Tivolissa esitettiin itse laadittuja näytelmiä. Uhkapeliteltassa saattoi helposti päästä eroon kymmenpennisistään. Onnekkaimmat saattoivat toki vastineeksi voittaa jonkin ”pieneksi käyneen tavarain” tai romulaatikon pohjalta pelastetun marsipaani-porsaan. Kummitusluola pelottavine eläimineen oli Itkosten ”kopitsassa”. Ajan tapaan myös linnunmunakokoelmia esiteltiin, vaikka alueella asuva biologian opettaja Karivalo ei moisesta kovin innostunut.

Sateen sattuessa teatteriesitykset siirrettiin sisälle. Yhdessä jännitys näytelmässä minut murhattiin vanhempiemme makuuhuoneeseen. Sen jälkeen sain makoilla koko esityksen ajan raaton lattialla ompelukoneen peiton alla. Ehdottomasti piti olla liikkumatta.

Lajien paremmuus

*Olympialaiset ovat menossa,
juoksen ison korttelin.*

Kultaa voita en, mutta Nikkisen

Pekan voitoin kumminkin.

Askel painaa jo, mut maali häämöttää

Kivimäen pylväällä.¹³

Kommilan kisojen päälajeina olivat juoksut. Pikamatkana oli katulyhtyjen väli. Jo ennen 1960-luvun alkua Unnukankadulle oli asennettu katuvalot. Jälkikäteen mittasin kyllästettyjen pylväiden väliksi noin 33 metriä. Kolmesta pylväänvälistä tuli siten sata metriä. Silläkin matkalla mitattiin paremmuutta.

Pitemmillä matkoilla kierrettiin korttelia. Pikkukortteli juostiin reittiä Unnukankatu, Hevosharjunkatu, Kopolankatu ja Mii-lukuja. Ison korttelin kilpailussa Kopolankadun sijasta juostiin Multniemenrantaa pitkin. Ison korttelin kiertäminen tiesi 850 metrin pituista ponnistusta. Kierroksia lisäten päästiin kestävyysjuoksun riemuihin. Itse muistan kiertäneeni ison korttelin kymmenen kertaa kisojen viimeisenä vuotena. Sijoituin kolmanneksi. Pitkät juoksumatkat eivät olleet muodissa, ja niinpä kyseisessä

taistossa oli mukana minun lisäksi vain kaksi muuta osanottajaa. Ravintotankkaus hallittiin jo tuolloin, sillä seitsemän kieroksen jälkeen kävin syömässä äidin valmistamat lihapullat. Vaikka ruokailu sujui ennätysvauhtia, Nykäsen Hannesta ei näkynyt enää edes pitkän suoran päässä.

Seiväshyppy oli ylivoimaisesti suosituin laji, jonka voittaja oli kisojen eittämätön sankari. Seivästä hypättiin tyhjällä tontilla. Edelleenkin tyhjänä oleva tontti sijaitsee Unnukankadulla ja sen katunumero on 33. Lajin taiturit hyppäsivät reippaasti yli kahden metrin tuloksia.

Seiväshyppyn suosiota selittää kaksi tekijää. Ensinnäkin Varkaudessa oli vahvat lajiperinteet. On arvioitu, että 1960-luvulla Varkauden Kenttä-Veikot olivat Euroopan paras seiväshyppyseura. Vuonna 1960 seuran kymmenen parhaan keskiarvo oli 387,6 senttiä teräseipäällä hypättynä. Samana vuonna suomalaiset sijoittuivat vastaavassa maailmantilastossa Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton jälkeen kolmanneksi. Osaltaan Kenttä-Veikkojen vahvuutta selittää se, että kyseinen seura perustettiin vuonna 1959 paikkakunnan yleisurheilun erikoisseuraksi. Lähes kaikki aiemmin Varkauden Urheilijoissa tai Varkauden Tarmossa hypänneet loikkasivat uuden seuran riveihin.¹⁴

Toinen seiväshyppyyän innostanut tekijä oli suomalaishyppääjien kansainvälinen menestys. Euroopan mestaruuskilpailuissa vuosina 1950-1962 mitaleille ylsivät Valto Olenius, Jukka Piironen, Eeles Landström ja Pentti Nikula. Lisäksi Landström nappasi pronssia Rooman olympialaisissa ja Nikula piti vähän aikaa hallussaan jopa seiväshyppyn maailmanennätystä.¹⁵ Nikulan voitto ja Kauko Nyströmin pronssi vuonna 1962 olivat jo televisiojulkisuuden aikaa. Herveen olohuoneeseen kokoontuneet Kommilan pojat jännittivät mestarien esityksiä. Selvää oli, että omien kisojen voittaja oli Kommilan Nikula.

Seiväshyppyn lisäksi hypättiin korkeutta ja pituutta. Seiväshyppyn asema oli kuitenkin ylivertainen muiden hyppyjen ollessa väli- ja verryttelylajeja. Korkeushypyssä oli kolme tyylä. Parhaat käyttivät kierähdystä, mutta myös sisäjalka ja saksaus tunnettiin. Alastulopaikan kovuus ehkäisi ylenmääräistä kierähtelyä. Floppauksesta ei kukaan tiennyt vielä mitään.

Suosituimmat heittolajit olivat kuula ja keihäs. Joskus heiteltiin kiekkoa. Lajien suorituspaikkana oli katu. Heittolajit jäivät kisoissa juoksujen ja hyppöjen varjoon, mutta erityisen suosittu

Hannu Itkonen

Kommilan kisat

välipala oli kuitenkin niin sanottu kuulun moniottelu. Tavallissimmin kisattiin viisiottelussa, jolloin kokonaistulos saatiin molempien käsien työnnoista, pään yli taaksepäin heitosta sekä jalkojen välistä eteen- ja taaksepäin heitoista.

Järjestelykysymys

Hei Poopi, voit sä tulla ulos leikkimään,

vai pitääks sinun siivota?

No, lainaa meille edes jalkapalloa,

et saadaa sitä potkia.

Ja jos pääset ulos, nähdään kello kuus

Kivimäen pylväällä.¹⁶

Kommilan kisojen tiedottaminen ei tuottanut ongelmia. Puskaradio kokosi nuorison mukaan niin urheiluun kuin muihinkin toimiin. Tapahtuman organisaattorit päättivät enempiä neuvottelematta kisojen ajankohdan, ja sen oli käytävä kaikille. Joskus saatettiin laittaa kisoista ilmoitus Kivimäen pylvääseen. Kyseinen pylvä oli kommilalaisnuorison kokoontumispaikka, jonne mentiin odottelemaan seuraa ja suunnittelemaan tekemistä.

Suurin vaiva nähtiin suorituspaikkojen kunnostamisessa ja urheiluvälineiden hankinnassa. Juoksuratoina toimineille kaduille ei tarvinnut tehdä muuta kuin vetää lähtö- ja maaliviivat. Pikamatkalla juoksijoiden oletettiin kestävän omilla kaistoillaan, vaikka ratoja ei oltu mitenkään merkitty. Heittolajeissa ei suinkaan mitattu jokaista heittoa. Hyväksytyen suorituksen merkiksi laitettiin tikku pystyyn, ja jokainen muisti oman merkkinsä.

Eniten töitä teettivät seiväs- ja korkeushyppy. Hyppypaikaksi valitulta tyhjältä tontilta piti aluksi näyttää heinä. Muutaman harjoituspäivän jälkeen vauhdinottorata olikin jo heinistä vapaa. Heinää niitettiin useilta lähiniityiltä alastulopaikan pehmikkeeksi. Heinäkasaa pöyhittiin säännöllisesti, jotta se ei olisi alkanut mädäntyä. Hyppypaikalle kärrättiin myös purua, jos sitä oli saatavilla. Lähes kaikissa taloissa oli puulämmitys, ja keskuslämmityskattilat nielivät koivuhalkoja. Niinpä sirkkelin ulvahdettua pojat tiesivät varautua siivoustehtäviin. Seiväskuoppa kaivettiin aluksi kuokalla ja lapiolla ja vuorattiin lopuksi vanerilla. Tyhjältä tontilta kuuluva seipään kärjen kolahdus monttuun kertoi sen jälkeen harjoitusten olevan meneillään.

Ylöspäin suuntautuvia hyppyjä on vaikea harjoittaa ilman telineitä. Niiden tarveaineet ostettiin talotehtaalta. Telineisiin nikkaroitiin ristikkojalat, jotta niitä voitiin siirrellä ja sijoitella haluttuihin paikkoihin. Telineisiin porattiin reiät, joihin työnnettyt naulat pitivät rimaa ylhäällä. Joidenkin poikien harjoitustelineissä ne korvattiin palikalla ja kuminauhalla. Telineiden rakentaminen oli ainoa tehtävä, johon saatiin aikuista apua. Pohjaristikon liittäminen ei ollut aivan helppo urakka.

Talotehtaalla käynti ei rajoittunut vain yhteen kertaan. Rimot katkeili ja tehtaalla vierailtiin viikoittain. Yleensä riman katkaisija sai oitis hypätä pyöränsä selkään.

Aivan oma lukunsa oli puuseipäiden valmistus. Lyyran Markulla oli käytössään kolmemetrinen seiväs, jonka alkuperä ei ole tiedossa. Joku oli nähnyt vaivaa, sillä seiväs oli erityisen suora ja sileä. Jostakin syystä puolet seipästä, sen alaosa oli maalattu vaaleansiniseksi. Olisiko ajatuksena ollut, että heinäkaasaan kaatuessaan seipään maalattu pinta ei imisi kosteutta? Seipäitä tehtiin jatkuvasti lisää. Herveen kesämökiltä Puurtilasta katkaistiin useita seiväspuita. Kommilassa kokeiltiin myös pyykkiseipäitä, mutta ne osoittautuivat epäsoviviksi. Hyppyseipäät olivat yhteisessä käytössä. Hyppypaikalle tuotua seivästä saivat käyttää kaikki halukkaat.

Seipään tavoin myös keihäät vuolttiin itse. Aihioita ei tarvinnut hakea kaukaa, sillä Sairaalan metsästä ja Komminselän rantatiheiköistä löytyi sopivan suoraa puuta. Kuuliksi etsittiin pyöreitä kiviä, joskin kisoissa käytettiin Lyyran Markun oikeaa rautakuulaa. Markun isä Toivo oli yleisurheilumies, mikä selitti pojan oivallista välinetilannetta. Kiekkona kokeiltiin erilaisia litteitä esineitä. Kokeiluksi se jäikin, sillä Kommilan olympialaisissa limppu ei lentänyt.

Myöskään palkintoja ei Kommilan kisoissa jaettu. Siihen oli olemassa hyvät syynsä. Noihin aikoihin elettiin taloudellisesti niukkoja aikoja eikä markkoja liennyt palkintojen ostoon. Väliin teki tiukkaa löytää kolikot edes uuteen rimaan. Myöskään vanhemmat eivät palkintoja hankkineet. Heidän mielestään kisoja oli niin tiheään, että lusikoita ja pyttyjä olisi saanut ostella yhtenäen. Eikä palkintoja myöskään kaivattu. Tiiviissä nuorisoyhteisössä riitti voiton tuoma kunnia ja kavereiden arvostus. Kamppailujen runsaus johti osaltaan siihen, että Kommilan kisojen tuloksia ei saatettu kirjalliseen muotoon.

Hannu Itkonen

Kommilan kisat

Kilpaurheilun kosketus

Kommilan kisat olivat osa alueen poikien touhuilua. Taitojen karttuessa osa pojista siirtyi vakavampiin seurarientoihin. Jääpallo veti puoleensa kaikkein voimallisimmin. Kommila sijaitsi WP 35:n reviirillä. Pirtinvirran toisella puolella asuneet pelasivat Varkauden Työväen Palloilijoiden riveissä. Kyvykkäimmät pelaajat ylsivät jääpallossa jopa junioreiden SM-mitaleille. Jääpallon suosioon vaikuttivat osaltaan Kommilassa asuneet WP:n mestaripeleurit. Monet kävivät ihailemassa Kämärillä "sinkin vieressä" Immo-Kaken ja Markkas-Väinön taiturointia. Herveen Jorman Kauko-isä oli WP:n johtotehtävissä, ja hänkin kannusti mukaan oikeisiin harjoituksiin. WP:n musta-keltaisia sukia pitivät nekin, jotka eivät osallistuneet seuran junioritoimintaan.

Kesäisin osa kommilalaisista hakeutui pesäpallo- ja jalkapallokentille. Pesäpalloa veivät eteenpäin Puurtilan Kisa-Poikien toimeenpanemat kaupunginosasarjat. Kommilan pojat pelasivat Kosulanniemen joukkueessa. Ikimuistoinen oli veneellä tehty pelimatka Puurtilan kansakoulun kentälle. Karhun perheen veneessä oli koko joukkue, yhdeksän poikaa. Yksi pelureista lupasi jätskit kaikille, mikäli reissusta selvittäisiin hengissä. Myöhemmin selvisi, että lupauksen taustalla piili uimataidottomuus. Ne jätskit ovat edelleen saamatta.

Kommilassa kisailtiin yleisurheilussa. Niinpä olisi olettanut, että pojat olisivat hakeutuneet seuroihin nimenomaan yleisurheilemaan. Mitenkään laajasti näin ei kuitenkaan tapahtunut. Lyyran Toivon toiminta Kenttä-Veikoissa merkitsi sitä, että Markku urheili seurassa menestyen varsin hyvin. Myöhemmin myös Nikkisen veljekset ja minä itsekkin löysin harrastuksen juoksuradan kiertämisestä. Jonkinlainen yhteys seuraan hakeutumisella ja isojen korttelien kiertämisellä varmasti oli. Tankki-Salosta ja Parta-Pekka Juutilaista jäljitellen olimme Kommilassa kirmanneet.

Jälkeen päin ajatellen on oikeastaan kummallista, että aikuisten rekrytointipyrkimykset eivät olleet kiivaampia. Ilmeisesti junioritoimintaan riitti tulijoita muutenkin. Varsinkin pojilla urheilu oli ylivoimaisesti suosituin harrastus. Innostus oli suorastaan "ylitsepursuavaa". Myös kohortissa riitti kokoa. Toimintaa järjestävät tahot saivat suojiinsa innokkaita kisailijoita.

Kadonnutta nuorisokulttuuria?

Kommilan kisojen muisteleminen herättää kysymyksiä. Syntykö vastaavanlaista toimintaa tämän päivän lasten ja nuorten riennoissa? Pidetäänkö sukupolven vaihduttua uusia Kommilan kisoja? Onko urheilu osana nuorisokulttuuria nykyisin erilaista kuin 1960-luvun Suomessa? Ovatko lasten ja aikuisten suhteet muuttuneet näinä vuosikymmeninä?

Jo arkiset havainnot osoittavat, että asuinalueilla harjoitetaan "itse tehtyä" urheilua. Puistot ja kaupunkiniityt täyttyvät aika ajoin pelureista. Erityisen suosittuja näyttävät olevan joukkuelajit. Varsinkin jalka- ja pesäpallo saavat kyytiä. Uutena lajina on alettu pelata sählyä. Useissa paikoissa olen törmännyt myös seiväshyppääjiin ja keihäänheittäjiin. Puistonurmikot ovat houkuttelleet myös nuoria golfin kokeilijoita.

Kommilan tyhjä tontti on pusikoitunut. Keinotekoisien pinnoitteen saaneet kadut eivät houkuttele entiseen tapaan juoksukilpaan. Alueen väestön ikääntyminen on harventanut lapsikatrasta¹⁷. Edes meneillään oleva sukupolvenvaihdos ei riitä turvaamaan riittävästi osanottajia kilpailujen käynnistymiseen. Yleisurheilun kiinnostavuuden heikkeneminen on osaltaan ehkäisemässä Kommilan kisojen kaltaisten koitosten toteuttamista. 1960-luvullahan yleisurheilu oli niin valtakunnallinen kuin paikallinenkin mahtilaji. Myös orastavassa urheilujulkisuudessa yleisurheilijat olivat aikansa sankareita. Yleisurheilu oli lisäksi toimintaa, jota voitiin helposti järjestää vaatimattomissakin olosuhteissa.

Aikuisten ja nuorison välisissä suhteissa on myös tapahtunut omat muutoksensa. 1960-luvun Kommilassa lapset saivat muovata askareitaan vanhempien kajoamatta asioihin liiemmin. Urheilukilpailujaan järjestävät pojat tekivät omat tulkintansa aikuisuudesta. Eräällä tavoin Kommilan kisat olivat asuinalueen nuorison itse toimeenpanema jäljitelmä aikuisten urheilukulttuurista. Tänä päivänä urheilun organisaattorit näyttävät tunkeutuvan nuorison maailmaan jo lapsuuden varhaisina vuosina. Entistä useammin lasten urheiluharrastuksen tila on vaihtunut kodin lähiympäristöstä kauemmas kilpaurheilun suorituspaikoille. Toisaalta nuorisokulttuurit synnyttävät aivan uusia liikkumisen muotoja ja tilan haltuunottoja. Esimerkiksi skeittaajat ja bleidaajat käyvät toimillaan kamppailua kaupunkitilasta ja sen määrittelystä.

Hannu Itkonen
Kommilan kisat

Poikien ja muutaman mukana olleen tytön varttuessa Kommilan kadut ja tyhjät tontit hiljenivät. Urheilemaan mentiin oikeille suorituspaikoille Kosulanniemeen, Kämärille ja Keskuskentälle. Perheiden nuorimmat pelailivat ja pitivät auki kenttää Komminselällä. Kommilan kisojen järjestämiseen väki ja voimat eivät enää riittäneet.

Niin kilpailtiin monena kesänä; Püipi ja Pooipi, Sitro ja Venkka, Latu ja Allu, Schauppi ja Makka, Matias, Moksus ja Huttunen, Pihvi ja Hiiri, Kepa ja Tuula, Nikkilän Anssi ja Oksalan Kimmo, Hanski ja Hannes, Veli ja Pekka, Japi, Arska ja Ökkinen – monena kesänä, kunnes kaikki lähtivät sieltä, yksi kerrallaan ja paikoilleen jäi vain Kivimäen pylvä, kun kaikki lähtivät omille teilleen, myös se kaikkein pienin, se Hinttu.¹⁸

Lähdeviitteet

- ¹ Itkonen, Jukka 1990, 68–69. Kisat. Teoksessa Itkonen, Jukka & Eronen, Harri 1990, Varkaus – Laulun arvoinen kaupunki. Jyväskylä.
- ² Artikkelin aineistoa on kerätty keskustelunomaisesti eri yhteyksissä. Keskeisimpiä informanteja olivat Ari Huttunen, Kari Huttunen, Hilda Itkonen ja Jukka Itkonen. Myös omia osittain olympialaisiin ulottuvia muistoja olen kaivanut esiin artikkeleita kirjoittaessa.
- ³ Helanko, Rafael 1953. Turun poikasakit. Sosiologinen tutkimus 9–16 -vuotiaitten poikien spontaanisista ryhmistä vv. 1944–1951. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja B, Humaniora. Turku.
- ⁴ Puuronen, Vesa 1989. Nuorisoryhmien toiminta ja toiminnan mieli. Metodologinen, teoreettinen ja empiirinen tutkimus nuorisojärjestöistä ja kateatterista. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia. Sosiologia N:o 24. Joensuu.
- ⁵ Kynäräinen, Antti 1996, 66. Urheilu täytti vapaa-ajat. Teoksessa Laaksonen, Pekka & Neuvonen, Veikko (toim.) Lahtelaisia – totta kai. Pojat muistelevat 1950-luvun Lahtea. Helsinki.
- ⁶ Ilmanen, Kalervo & Itkonen, Hannu 2000, 108. Kansalaisten liikuttajat. Kansalaistoimijat ja kunnat liikuntapalvelujen tuottajina Pohjois-Karjalassa. Itä-Suomen lääninhallituksen liikuntatoimi, Pohjois-Karjalan Liikunta ry, Joensuun yliopiston Karjalan tutkimuslaitos, Joensuu.
- ⁷ Varkauden museon perinnepiirin muistelut 1920- ja 1930-lukujen Taulumäestä. Nauha 3.
- ⁸ Itkonen, Hannu 1996, 351. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Tampere.
- ⁹ Itkonen, Hannu & Kortelainen, Jarmo 1998, 16–19. Kommila tehtaan kainalossa. Teoksessa Itkonen, Hannu & Kortelainen, Jarmo (toim.) Kommila. Tehtaan kainalosta kaupungin kylkeen. Varkaus.

- ¹⁰ Itkonen & Kortelainen 1988, 18–22.
- ¹¹ Itkonen, Hannu 1996, 364.
- ¹² Itkonen, Hannu 1995, 112–113. "Ankaroihin varustautumisiin". Warkauden tehtaan hiihdot. Teoksessa Nevala, Arto (toim.) Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1995. Joensuu.
- ¹³ Itkonen, Jukka 1998, 53–54. Kivimäen pylväällä. Teoksessa Itkonen, Hannu & Kortelainen, Jarmo (toim.) Kommila. Tehtaan kainalosta kaupungin kylkeen. Varkaus.
- ¹⁴ Laine, Esko 1993. Kenttä-Veikot oli 1960-luvulla Euroopan paras seiväshyppyseura. Warkauden Lehti 11.7.1993.
- ¹⁵ Fokus Urheilu II, 1970, 78; 436–439; 577. Helsinki.
- ¹⁶ Itkonen, Jukka 1998, 53–54.
- ¹⁷ Kainulainen Yrjö 1998, 9–11. Kommila Varkauden osana. Teoksessa Itkonen, Hannu & Kortelainen, Jarmo (toim.) Kommila. Tehtaan kainalosta kaupungin kylkeen. Varkaus.
- ¹⁸ Itkonen, Jukka 1990, 68–69.